

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Kuulemisyyhteenveto – Kuntien ilmastosuunnitelmat

Kuulemistilaisuus

Ympäristöministeriö järjesti Kuntien ilmastosuunnitelmat –kuulemistilaisuuden 15.2.2022. Tilaisuuteen osallistui yli 180 tahoa, pääosin kuntia ja maakuntia. Kuntien ja maakuntien lisäksi tilaisuuteen osallistui muutamia aluetoimijoita ja asiantuntijatahoja. Tilaisuus pidettiin etäyhteydellä.

Tilaisuudessa ilmastolain kuntasääntelyn valmistelusta kertoi hallitussihteeri Outi Kumpuvaara ympäristöministeriöstä. Kuntien ilmastosuunnitelmista tilatun selvityksen keskeisiä tuloksia esitteli tutkimusinsinööri Teemu Ulvi Suomen ympäristökeskuksesta. Lisäksi tilaisuudessa kuultiin kommenttipuheenvuorot Vantaan kaupungilta, Uudeltakaupungilta, Viitasaaren kaupungilta ja Kuntaliitolta. Monessa puheenvuorossa korostui muun muassa tarve tehdä ilmastosuunnitelma kunnan omista lähtökohdista.

Tilaisuudessa suoritetussa mentimeter-kyselyssä ilmeni, että suurimmaksi haasteeksi ilmastosuunnitelmien valmistelussa koettiin henkilöstö- ja taloudellisten resurssien riittävyys kunnassa. Osallistujat toivoivat ilmastosuunnitelmien valmistelun tueksi erityisesti rahallista tukea ja selkeitä ohjeita. Keskustelussa pohdittiin, mikä on suunnitelman valmisteluun riittävä resurssimäärä ja osallistamisen taso, jotta suunnitelmat olisivat vaikuttavia. Myös ilmastonmuutokseen sopeutumisesta keskusteltiin, ja jotkut kannattivat sen sisällyttämistä ilmastosuunnitelmaveloitteeseen.

Erilaisten alueellisten toimijoiden todettiin jo tekevän aktiivista työtä kuntien ilmastotyön tukemiseksi, ja tämä toivottiin huomioitavan mahdollisessa uudessa veloitteessa. Monet osallistujat toivoivat, että ilmastosuunnitelman voisi valmistella yhteistyössä muiden kuntien kanssa. Seudullisten tai maakunnallisten suunnitelmien kohdalla olisi pohdittava kuntakohtainen sitovuus, kustannukset ja seuranta. Keskustelussa korostettiin myös päästölaskentatietojen tärkeys. Moni osallistuja totesi, että päästötietojen julkaisun jatkuvuus olisi turvattava uuden suunnitelmaveloitteen yhteydessä.

Kysely kuntien ilmastosuunnitelmista

Ympäristöministeriö kartoitti kuulemistilaisuuden jälkeen helmikuussa 2022 Webropol-kyselyllä kuntien ja maakuntien näkemyksiä mahdollisesta kuntien ilmastosuunnitelmaveloitteesta. Vastauksia saatiin 7 suuresta (> 100 000 as.), 15 keskikokoisesta (30 000 – 100 000 as.) ja 71 pienestä (< 30 000 as.) kunnasta sekä 9 maakunnasta. Vastauksia saatiin näin ollen noin joka kolmannesta Suomen kunnasta ja joka toisesta maakunnasta. Kyselyssä oli sekä monivalintakysymyksiä että kysymyksiä, joihin oli mahdollista antaa avovastauksia.

Vastaajista kaikilla suurilla ja lähes kaikilla keskikokoisilla kunnilla oli jo ilmastosuunnitelma tai vastaava dokumentti, mutta pienistä kunnista alle neljällä kymmenestä. Suurilla kunnilla ilmastosuunnitelma oli aina oma, mutta keskikokoiset ja pienet kunnat olivat monessa tapauksessa tehneet ilmastosuunnitelmia

yhteistyössä lähikuntien kanssa. Suurissa ja keskisuurissa kunnissa ilmastosuunnitelman teko oli vaatinut tyypillisesti 7-12 henkilötyökuukautta (htkk), pienissä 1-6 htkk:ta ja maakunnissa 12-24 htkk:ta.

Runsaat 20 % kunnista suhtautui varauksellisesti ilmastosuunnitelmiin, vajaat 30 % ei ottanut erityistä kantaa ja noin 50 % kunnista kannatti ilmastosuunnitelmavelvoitetta. Varauksellisimmin uuteen ilmastosuunnitelmavelvoitteeseen suhtautuivat pienet kunnat. Suuret kunnat ja maakunnat kannattivat hyvin selkeästi ilmastosuunnitelmien laatimista.

Ilmastosuunnitelmavelvoitteen suurimmiksi hyödyiksi koettiin ilmastotyön koordinointi ja rahallinen tuki. Pienissä kunnissa korostuivat rahoitus ja muut resurssit. Suuret kunnat korostivat myös ilmastosuunnitelmien vaikuttavuutta.

Ilmastosuunnitelmavelvoitteen suurimmiksi haasteiksi koettiin kaikissa kolmessa kuntaryhmässä henkilöstöresurssien riittävyys. Pienimpien kuntien vastauksissa korostui myös rahoituksen riittävyys ja suurissa kunnissa poliittisen sovun saavuttaminen ilmastotoimissa.

Ilmastosuunnitelman sopivimmaksi päivitysväliksi arvioivat kaikki kolme kuntaryhmää kerran valtuustokaudessa.

Pienet kunnat halusivat ilmastosuunnitelman tavoitetason määräytyvän ensisijaisesti kunnan oman päästövähennystavoitteen mukaisesti. Keskikokoiset toivoivat tavoitetason määräytyvän ilmastolaissa määriteltyjen tavoitetasojen mukaisesti. Suuret kunnat korostivat päästövähennystavoitteiden lisäksi hiilinielujen vahvistamistavoitetta.

Kaikkien kolmen kuntaryhmän mielestä maakuntaliitot voisivat laatia ilmastosuunnitelmia yhdessä kuntien kanssa. Maakuntaliitoilta toivottiin myös neuvontaa ja tukea kuntien ilmastosuunnitelmien laadintaan.

Suomen ympäristökeskus analysoi webropol-kyselyn avovastaukset ympäristöministeriön toimeksiannosta.

Vastaajat saivat kyselyssä kertoa, miten he toivoisivat valtion edistävän/tukevan kuntien ilmastosuunnitelman valmistelua. Kunnat toivoivat yksityiskohtaisia ja yksinkertaisia ohjeita suunnitelman laadintaan sekä esimerkkisuunnitelmia. Vastauksissa korostui myös ilmastotyökalujen tärkeys (esim. SYKEN ylläpitämät kasvihuonekaasupäästöjen laskentajärjestelmä ja skenaariotyökalu). Toiseksi tärkeimpänä teemana vastausmäärien perusteella pidettiin taloudellista tukea, ja tämä korostui erityisesti pienten kuntien vastauksissa.

Avovastauksien perusteella myös kuntien keskinäinen ja maakuntatason yhteistyö koetaan tärkeäksi ilmastotyössä. Erityisesti pienten kuntien osalta yhteistyö nähtiin jopa ehdottomaksi edellytykseksi, että ilmastosuunnitelmat saadaan valmisteltua.

Avoimissa vastauksissa nousi myös esille toivomus, että ilmastosuunnitelmien sisällölle tulisi määritellä selkeät minimivaatimukset. Varsinkin monet isot kaupungit totesivat, että kunnilta ei tule edellyttää erillistä, tietyn muotoista suunnitelmaa, vaan kriteerit täyttävän, olemassa olevan suunnitelman tulisi olla riittävä.

Avoimissa vastauksissa oli useampia kommentteja, että lainsäädäntöön pitäisi sisältyä myös velvoitteita ilmastosuunnitelmien toteuttamiseksi. Ilmastosuunnitelmien toteutumisen varmistamiseksi ehdotettiin ilmastotyön sisällyttämistä kuntastrategiaan ja velvoitetta sitoa ilmastosuunnitelmat kunnan talouden ja toiminnan seurantaan.